

Het Zondagochtend Concert

8 september 2024 - Grote Zaal - 11.00 uur

Residentie Orkest Den Haag
Anja Bihlmaier, dirigent
Anastasia Kobekina, cello

Pjotr Tsjaikovski
1840-1893

Rococo-varianties in A, op. 33 (1876)
Moderato quasi andante
Tema: Moderato semplice
Variatie I: Tempo del Tema
Variatie II: Tempo del Tema
Variatie III: Andante sostenuto
Variatie IV: Andante grazioso
Variatie V: Allegro moderato
Variatie VI: Andante
Variatie VII: Allegro vivo

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Symfonie nr. 7 in A, op. 92 (1811-12)
Poco sostenuto - Vivace
Allegretto
Presto
Allegro con brio

Steun ons

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later.
concertgebouw.nl/steun-ons

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open.
U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer. **Lees bijvoorbeeld het interview met Saskia Voorbach, de nieuwe AVROTROS-presentator van Het Zondagochtend Concert op concertgebouw.nl/voorbach.**

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

15 sep - Grote Zaal

Karina Canellakis dirigeert Stravinsky's *Petroesjka*

22 sep - Kleine Zaal

Schuberts *Strijkkwintet* door Ensemble Tamuz

29 sep - Grote Zaal

Ronald Brautigam in Beethovens Pianoconcert nr. 3

6 okt - Grote Zaal

Schuberts mooiste koor- en pianomuziek door het Groot Omroepkoor en pianist Nino Gvetadze

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! [#concertgebouw](https://twitter.com/concertgebouw)

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

Pjotr Tsjaikovski moet in een zeldzaam vrolijke bui zijn geweest: hij zong spontaan een melodie in de stijl van Mozart en zei tegen zijn collega: 'Ik voel mij fijn, een beetje rococo!' Die collega was Wilhelm Fitzenhagen, cellodocent aan het conservatorium van Moskou. Hij zei meteen: 'Zet de melodie op papier en schrijf er variaties voor de cello op.' Tsjaikovski volgde de raad op en het is veelzeggend dat hij, van nature somber en onzeker, veel plezier in dit stuk had en enthousiast was over het resultaat. De vreugde was echter van korte duur: toen Fitzenhagen de partituur nog vóór de publicatie onder ogen kreeg, bracht hij in bijna alle variaties veranderingen aan. Hij was ook zo vrij de laatste variatie helemaal weg te laten en de volgorde van de overige zeven grotendeels te veranderen. Tsjaikovski vond het vreselijk, maar hij durfde niet tegen zijn collega in te gaan. Hij kon er alleen om treuren: 'Kijk toch wat hij met mijn stuk heeft gedaan. De duivel mag het hebben.'

Terugblik

Niettemin had Fitzenhagen er veel succes mee en is deze co-productie vandaag de dag nog altijd een van de geliefdste stukken voor cello en orkest. Misschien is het wel de mix van oud en

nieuw die de *Rococo-varianties in A*, op. 33 zo bijzonder maakt. Het hoofdthema is net zo sierlijk als de kunststijl rococo en ook de omvang van het orkest wijst terug naar de tijd van Mozart: een kleine bezetting zonder trompet, trombone en pauken. Toch zouden de *Rococo-varianties* nooit door Mozart geschreven kunnen zijn, alleen al omdat Mozart nooit een celloconcert heeft gecomponeerd. Bovendien laat Tsjaikovski de cello na het eenvoudige begin niet bepaald achttiende-eeuws klinken: dubbelgrepen, virtuositeit, trillers, verschillende solocadensen, veel hoge noten en bijna geen moment rust dragen bij aan een spectaculaire, romantische solopartij. Een terugblik vanuit zijn eigen tijd, zo omschreef Tsjaikovski de variaties.

Expressief in het kwadraat

Om de tijdlijn tussen de rococo en Tsjaikovski aan beide kanten nog wat uit te breiden: de *Rococo-varianties* worden in dit concert gespeeld door cellist Anastasia Kobekina, die zo'n honderdvijftig jaar na Tsjaikovski werd geboren. Ze is ongeveer driehonderd jaar jonger dan haar cello, die nog ouder is dan de rococo: een Stradivarius uit 1698. Op dit instrument weet Kobekina volgens *de Volkskrant* 'te strijken alsof ze zingt:

expressief in het kwadraat, maar zonder sentiment'. Ze speelt samen met het Residentie Orkest onder leiding van Anja Bihlmaier. Deze snel rijzende ster in de internationale dirigentenwereld is sinds 2021 chef-dirigent van het orkest.

Boerenbruiloft en treurmars

Onder Bihlmaiers leiding wordt ook de *Zevende symfonie in A*, op. 92 van Ludwig van Beethoven uitgevoerd. Richard Wagner zou het stuk later 'de apotheose van de dans' noemen. Na een langzame inleiding laten vrolijke ritmes en aanstekelijke melodieën het openingsdeel inderdaad klinken als een dans. Behalve het eerste deel zal Wagner ook de laatste twee delen van de symfonie hebben bedoeld. Vooral het vierde deel is een ongekende uitbarsting van energie, een achtbaan van zwierende melodieën en stampende ritmes. Robert Schumann noemde het 'een wilde boerenbruiloft'. Waar Beethoven echt aan heeft gedacht bij het componeren van deze drie snelle delen zal een raadsel blijven. Misschien het carnaval? Of de mentale overwinning op zijn doofheid? Het verhaal achter het tweede deel, een indrukwekkende treurmars, is duidelijker: Beethoven liet de symfonie in première gaan bij een benefietconcert voor gewonde soldaten. De soldaten

hadden gevochten in de Slag bij Hanau, waarin het leger van Napoleon een aanval van het Oostenrijks-Beierse leger had afgeslagen. De cello en altviool zetten een droevige melodie in en geven die vervolgens door aan de tweede viool. Daarna nemen de eerste viool en uiteindelijk de blazers de melodie over. De kracht hiervan is niet zozeer de melodie op zich, maar vooral het ritme lang-kort-kort-lang-lang dat Beethoven bijna obsessief blijft herhalen. De middensectie van het deel heeft een lieflijker karakter, maar op de achtergrond klinkt het ritme nog altijd. Het zorgt ervoor dat dit deel letterlijk het kloppende hart van de symfonie is. De kracht van het ritme doet denken aan het begin van Beethovens *Vijfde symfonie*: je kunt het nauwelijks een melodie noemen, maar het is het beroemdste motief uit de muziekgeschiedenis. Een melodicus pur sang, zoals Schubert, is Beethoven nooit geweest. Maar de kracht van zijn muziek is ongeëvenaard.

Bart de Graaf